

Mariusz Lewandowski

"Polityka Federacji Rosyjskiej wobec państw Europy Wschodniej", Ireneusz Topolski, Lublin 2013 : [recenzja]

Przegląd Wschodnioeuropejski 6/1, 217-219

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

заимствований, казахский язык, напротив, относительно закрыт: здесь больше используются внутренние номинативные ресурсы. Общую тенденцию развития современного казахского языка Казкенова оценивает как пуристическую, что объясняется своеобразной конкуренцией казахского и русского языков, явлением, которое обозначается как «языковое отталкивание».

Монография Аимгуль Казкеновой не содержит системного анализа избранного корпуса иноязычной лексики – скорее, она представляет собой обзор лингвистической информации по данной теме (фрагментарно сопровождаемый иллюстрациями). В связи с этим книга с успехом может быть использована в качестве учебного пособия по лексикологии современного русского языка, а также, отчасти, по сопоставительной лингвистике. Ученым-русистам она, несомненно, пригодится как источник знаний о разных аспектах возникновения и функционирования заимствованной лексики на современном этапе развития одного из мировых языков.

PIOTR LEWANDOWSKI

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Ireneusz Topolski, *Polityka Federacji Rosyjskiej wobec państw Europy Wschodniej*, Lublin: Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2013; 363 ss.

Obecne wydarzenia związane z polityką władz rosyjskich wobec Ukrainy nie napawają optymizmem dla dalszych poprawnych stosunków Europy Wschodniej z Federacją Rosyjską. Tym bardziej istotne wydaje się śledzenie publikacji naukowych rozprawiających o relacjach Rosji z państwami tego okręgu. Właśnie takich zagadnień dotyczy publikacja Ireneusza Topolskiego, w całości poświęcona problematyce polityki rosyjskiej wobec Ukrainy, Białorusi i Mołdawii. W tym przypadku należałoby poczynić pierwszą uwagę krytyczną i zapytać, dlaczego właśnie te kraje zostały wybrane przez autora do uszczegółowienia tytułowego zagadnienia. Można odnieść wrażenie, że wybór Europy Wschodniej uczyniony został na wyrost, poprzez subiektywną selekcję państw reprezentujących ten region. Jednak autor specyfikę tychże krajów i politykę władz rosyjskich względem nich traktuje jako tło do omówienia szerszego pola badawczego.

Praca nie budzi zastrzeżeń metodologicznych. Postawione przez autora hipotezy i ich weryfikacja rzucają nowe światło na percepcję działań władz rosyjskich, chociażby w obecnym konflikcie o Krym. Daje to także możliwość prognozowania strategii Rosji na przyszłość. W tym aspekcie szczególnie interesująca jest hipoteza odnosząca się do związku elit Ukrainy, Białorusi i Mołdawii z elitami politycznymi Rosji, a także kwestie wykorzystania instrumentów polityczno-militarnych w celu utrzymania kursu politycznego wobec tych państw.

Topolski podzielił swą pracę na sześć rozdziałów. W pierwszym z nich wyjaśnia pojęcie Europy Wschodniej w rozumieniu Federacji Rosyjskiej. Nie jest to wyjaśnienie encyklopedyczne, ale dokładne studium interdyscyplinarne, gdyż uzyskujemy opis przestrzeni rozumianej historycznie, gospodarczo, geograficznie, kulturowo i politycznie. W tak szerokim spojrzeniu brakuje jedynie jeszcze społecznych odniesień, jak choćby mapy mentalnej, aczkolwiek cele badania nie określają tego czynnika. W ogólnym rozrachunku zaproponowane ujęcie nie definiuje pojęcia, jego granice nie są na tyle sprecyzowane, by można było uznać je za ostateczne. Brak jednoznacznej definicji powoduje pewien niedosyt i niemoc w określeniu pola badawczego, choćby na przyszłość, dla tych, którzy chcieliby skorzystać z opracowania Topolskiego. Zdaje się, że nawet powierzchowna próba zdefiniowania Europy Wschodniej w rosyjskiej klasyfikacji politycznej byłaby lepszym rozwiązaniem, niż stwierdzenie niemocy określenia kryterium klasyfikacyjnego. Ostatecznie udało się jednak udowodnić autorowi, iż pojęcie to jest odmienne w zależności od podejścia naukowego.

Rozdział drugi poświęcony został weryfikacji uwarunkowań politycznych relacji na osi Rosja – Europa Wschodnia. W nim również widać podejście interdyscyplinarne, co jest niewątpliwym atutem całej publikacji. Jednak wybieg historyczny w głąb XVII w. wydaje się zbędny dla omawiania relacji politycznych państw Ukrainy czy Białorusi, które w owym czasie jeszcze nie istniały. Istniał oczywiście pewien zamysł suwerenności, jak chociażby próby utworzenia Rzeczypospolitej Trojga Narodów czy inne koncepcje niepodległości Ukrainy. Autor mógł w analizie uwarunkowań historycznych zwrócić znacznie większą uwagę na kształtowanie się relacji między Rosją a Ukrainą, Białorusią i Mołdawią w XX w., począwszy od dwudziestolecia międzywojennego, choć w danym okresie państwa te stanowiły element rosyjskiego (komunistycznego) dyskursu politycznego. Doszukiwanie się głębszych genez, o ile zasadne, może okazać się zwodnicze wobec zmian społeczno-politycznych na przestrzeni XIX w. Autor pominął jednak te kwestie i po krótkim wstępie przeszedł do omawiania uwarunkowań historycznych po 1989 r. Rodzi to kolejne zagadnienie kwestii rozdziału historii od politologii i zdaje się, że autor metodologicznie wkracza bardziej w domenę tej drugiej nauki.

Rozdział trzeci to analiza koncepcji polityki rosyjskiej wobec Europy Wschodniej, reprezentowanej przez trzy wyżej wspomniane kraje. Koncepcja współistnienia (co będzie lepszym określeniem, niż określenie współpracy, które sugerowałoby równorzędność i partnerstwo) Rosji i Europy Wschodniej została wyjaśniona w oparciu o aspekt działań ekonomicznych, politycznych oraz rozumienie naukowe. Dużym walorem omawianej pracy jest oparcie tego rozdziału o bogatą literaturę rosyjskojęzyczną, dzięki czemu można dopatrzeć się badania świadomości elit intelektualnych Rosji w konstruowaniu celów polityki wobec niedefiniowanego obszaru Europy Wschodniej.

Monografia pod względem treści dzieli się na dwie części. Pierwszą z nich stanowią wskazane powyżej analizy dotyczące miejsca Europy Wschodniej w polityce Federacji Rosyjskiej, kolejne trzy rozdziały – to opis działań polityczno-militarnych, ekonomicznych i społeczno-kulturowych Rosji wobec Ukrainy, Białorusi i Mołdawii. Oprócz oczywistych tematów, takich jak instrumenty energetyczne, znalazła się tu również kwestia religii i języka, a także rosyjskiej mniejszości narodowej.

Niebywałym walorem publikacji jest korzystanie ze źródeł anglojęzycznych i rosyjskojęzycznych, a także całościowe podejście do zagadnienia polityki, jak i rozbicie go na partykularne przykłady Ukrainy, Białorusi i Mołdawii, co w myśl rosyjskiego powiedzenia: „im mniej obejmujesz, tym bardziej ściskasz” dobrze się tu sprawdza. Widoczne jest to w przypadku wywodów historycznych autora, które są symboliczne i w wielu przypadkach można by je znacznie poszerzyć.

Poza powyższymi uwagami, które są raczej opisem niż krytyką, należy stwierdzić, że praca Ireneusza Topolskiego to syntetyczne studium polityki rosyjskiej wobec Europy Wschodniej. Można je z całą pewnością potraktować jako interesującą lekturę dla studentów studiów międzynarodowych, politologii czy studiów wschodnich. Praca ta jest uniwersalna pod wieloma względami i nawet historycy zajmujący się problematyką współczesną znajdują w niej wiele ciekawych analiz stosunków, chociażby rosyjsko-ukraińskich, co w obecnej sytuacji jest niezwykle istotne.

Książkę można polecić każdemu, kto w jakikolwiek sposób zainteresowany jest polityką z rosyjskiego punktu widzenia. Tego rodzaju publikacje nie zdarzają się często, a jeśli tak, to traktują owo zagadnienie w znacznie bardziej ograniczony sposób. Tym bardziej *Polityka Federacji Rosyjskiej wobec państw Europy Wschodniej* jest godna polecenia, bo pozwala interpretować obecne i przyszłe działania władz rosyjskich i znaleźć dla nich wyjaśnienie. Nie ma zatem negatywnych uwag wobec monografii, a jedyne, co można zarzucić autorowi, to brak odwagi w formułowaniu wniosków i weryfikacji hipotez.